

Kædereglen for vektorfunktioner

Reglen for differentiation af sammensat funktion lyder således for funktioner af én reel variabel

$$(f \circ g)'(x) = f' \circ g(x)g'(x).$$

Generaliseringer af denne regel kaldes ofte kædereglen, se fx 'Kompendium i calculus'. Med notation som i noten 'Differentiabilitet' kan reglen for vektorfunktioner skrives

$$D(F \circ G)(\mathbf{x}) = (DF) \circ G(\mathbf{x})DG(\mathbf{x}).$$

Bemærk, at højresiden er et produkt af to Jacobimatricer. Skrevet ud i flere detaljer har vi

$$D(F \circ G)(\mathbf{x}) = \begin{bmatrix} \frac{\partial f_1}{\partial y_1} & \frac{\partial f_1}{\partial y_2} & \cdots & \frac{\partial f_1}{\partial y_m} \\ \frac{\partial f_2}{\partial y_1} & \frac{\partial f_2}{\partial y_2} & \cdots & \frac{\partial f_2}{\partial y_m} \\ \vdots & & & \\ \frac{\partial f_p}{\partial y_1} & \frac{\partial f_p}{\partial y_2} & \cdots & \frac{\partial f_p}{\partial y_m} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \frac{\partial g_1}{\partial x_1} & \frac{\partial g_1}{\partial x_2} & \cdots & \frac{\partial g_1}{\partial x_n} \\ \frac{\partial g_2}{\partial x_1} & \frac{\partial g_2}{\partial x_2} & \cdots & \frac{\partial g_2}{\partial x_n} \\ \vdots & & & \\ \frac{\partial g_m}{\partial x_1} & \frac{\partial g_m}{\partial x_2} & \cdots & \frac{\partial g_m}{\partial x_n} \end{bmatrix}.$$

Den første Jacobimatrix er $p \times m$, og elementerne skal udregnes i punktet $G(\mathbf{x})$, den anden er $m \times n$, og elementerne skal udregnes i punktet \mathbf{x} . Matricen $D(F \circ G)(\mathbf{x})$ er altså $p \times n$ med (i, j) 'te element

$$\frac{\partial (F \circ G)_i}{\partial x_j} = \frac{\partial f_i}{\partial y_1} \frac{\partial g_1}{\partial x_j} + \frac{\partial f_i}{\partial y_2} \frac{\partial g_2}{\partial x_j} + \cdots + \frac{\partial f_i}{\partial y_m} \frac{\partial g_m}{\partial x_j},$$

som ofte (lidt upræcist) skrives

$$\frac{\partial f_i}{\partial x_j} = \frac{\partial f_i}{\partial y_1} \frac{\partial y_1}{\partial x_j} + \frac{\partial f_i}{\partial y_2} \frac{\partial y_2}{\partial x_j} + \cdots + \frac{\partial f_i}{\partial y_m} \frac{\partial y_m}{\partial x_j}.$$

Lad os se på, hvordan resultatet fremkommer.

Betragt vektorfunktionen $G : D_G \rightarrow \mathbb{R}^m$, $D_G \subseteq \mathbb{R}^n$, G differentiabel i \mathbf{x}_0 , og vektorfunktionen $F : D_F \rightarrow \mathbb{R}^p$, $D_F \subseteq \mathbb{R}^m$, F differentiabel i $\mathbf{y}_0 = F(\mathbf{x}_0)$, hvor \mathbf{y}_0 er et indre punkt i $G(D_G) \cap D_F$.

Sætning. Den sammensatte vektorfunktion $F \circ G$ er differentiabel i \mathbf{x}_0 og $D(F \circ G)(\mathbf{x}_0) = (DF) \circ G(\mathbf{x}_0)DG(\mathbf{x}_0)$.

Bevis. At G er differentiabel i \mathbf{x}_0 , betyder, at der eksisterer en epsilonfunktion $\mathcal{E}_1(\mathbf{h})$, hvor \mathbf{h} er en tilvæksten ud fra punktet \mathbf{x}_0 , således at tilvæksten $\Delta G(\mathbf{h}) = G(\mathbf{x}_0 + \mathbf{h}) - G(\mathbf{x}_0)$ kan skrives

$$\Delta G(\mathbf{h}) = DG(\mathbf{x}_0)\mathbf{h} + \mathcal{E}_1(\mathbf{h})\|\mathbf{h}\|.$$

Ligeledes, at F er differentiabel i \mathbf{y}_0 , betyder, at der eksisterer en epsilonfunktion $\mathcal{E}_2(\mathbf{k})$, hvor \mathbf{k} er tilvæksten ud fra punktet \mathbf{y}_0 , således at

$$\Delta F(\mathbf{k}) = DF(\mathbf{y}_0)\mathbf{k} + \mathcal{E}_2(\mathbf{k})\|\mathbf{k}\|.$$

Betragt

$$\Delta F \circ G(\mathbf{h}) = F \circ G(\mathbf{x}_0 + \mathbf{h}) - F \circ G(\mathbf{x}_0)$$

Bemærk, at $G(\mathbf{x}_0 + \mathbf{h})$ kan skrives $G(\mathbf{x}_0) + \Delta G(\mathbf{h}) = G(\mathbf{x}_0) + DG(\mathbf{x}_0)\mathbf{h} + \mathcal{E}_1(\mathbf{h})\|\mathbf{h}\|$, hvorefter

$$\Delta F \circ G(\mathbf{h}) = F \circ \left(G(\mathbf{x}_0) + DG(\mathbf{x}_0)\mathbf{h} + \mathcal{E}_1(\mathbf{h})\|\mathbf{h}\| \right) - F \circ G(\mathbf{x}_0).$$

Sæt $\mathbf{k} = DG(\mathbf{x}_0)\mathbf{h} + \mathcal{E}_1(\mathbf{h})\|\mathbf{h}\|$, og bemærk, at $\mathbf{k} \rightarrow \mathbf{0}$ for $\mathbf{h} \rightarrow \mathbf{0}$. Desuden er $G(\mathbf{x}_0) = \mathbf{y}_0$, dvs.

$$\Delta F \circ G(\mathbf{h}) = F(\mathbf{y}_0 + \mathbf{k}) - F(\mathbf{y}_0)$$

Heri indsættes

$$\begin{aligned} F(\mathbf{y}_0 + \mathbf{k}) &= F(\mathbf{y}_0) + \Delta F(\mathbf{k}) \\ &= F(\mathbf{y}_0) + DF(\mathbf{y}_0)\mathbf{k} + \mathcal{E}_2(\mathbf{k})\|\mathbf{k}\| \\ &= F(\mathbf{y}_0) + (DF) \circ G(\mathbf{x}_0) \left(DG(\mathbf{x}_0)\mathbf{h} + \mathcal{E}_1(\mathbf{h})\|\mathbf{h}\| \right) + \mathcal{E}_2(\mathbf{k})\|\mathbf{k}\|. \end{aligned}$$

Ved indsættelsen udgår $F(\mathbf{y}_0)$, hvorefter

$$\begin{aligned} \Delta F \circ G(\mathbf{h}) &= (DF) \circ G(\mathbf{x}_0) \left(DG(\mathbf{x}_0)\mathbf{h} + \mathcal{E}_1(\mathbf{h})\|\mathbf{h}\| \right) + \mathcal{E}_2(\mathbf{k})\|\mathbf{k}\| \\ &= (DF) \circ G(\mathbf{x}_0)DG(\mathbf{x}_0)\mathbf{h} + (DF) \circ G(\mathbf{x}_0)\mathcal{E}_1(\mathbf{h})\|\mathbf{h}\| + \mathcal{E}_2(\mathbf{k})\|\mathbf{k}\| \\ &= (DF) \circ G(\mathbf{x}_0)DG(\mathbf{x}_0)\mathbf{h} + \left((DF) \circ G(\mathbf{x}_0)\mathcal{E}_1(\mathbf{h}) + \mathcal{E}_2(\mathbf{k})\frac{\|\mathbf{k}\|}{\|\mathbf{h}\|} \right) \|\mathbf{h}\| \end{aligned}$$

Bemærk, at $(DF) \circ G(\mathbf{x}_0)\mathcal{E}_1(\mathbf{h}) \rightarrow \mathbf{0}$ for $\mathbf{h} \rightarrow \mathbf{0}$. Endvidere eksisterer der en omegn om \mathbf{x}_0 , hvor $\frac{\|\mathbf{k}\|}{\|\mathbf{h}\|}$ er begrænset¹⁾, dvs. $\mathcal{E}_2(\mathbf{k})\frac{\|\mathbf{k}\|}{\|\mathbf{h}\|} \rightarrow \mathbf{0}$ for $\mathbf{h} \rightarrow \mathbf{0}$.

Vi kan nu sammenfattende skrive

$$\Delta F \circ G(\mathbf{h}) = (DF) \circ G(\mathbf{x}_0)DG(\mathbf{x}_0)\mathbf{h} + \mathcal{E}(\mathbf{h})\|\mathbf{h}\|,$$

hvilket viser sætningens gyldighed. □

For differentialet af $F \circ G$ i \mathbf{x}_0 får vi

$$d(F \circ G)(\mathbf{h}) = (DF) \circ G(\mathbf{x}_0)DG(\mathbf{x}_0)\mathbf{h},$$

eller på en form, hvor punktet \mathbf{x}_0 er underforstået, og hvor tilvæksten \mathbf{h} er identificeret med differentialet $d\mathbf{x}$ af den identiske afbildning i \mathbb{R}^n ,

$$d(F \circ G) = (DF) \circ G DG d\mathbf{x}.$$

¹⁾ $\frac{\|\mathbf{k}\|}{\|\mathbf{h}\|} = \frac{\|DG(\mathbf{x}_0)\mathbf{h} + \mathcal{E}_1(\mathbf{h})\|\mathbf{h}\|}{\|\mathbf{h}\|} \leq \|DG(\mathbf{x}_0)\frac{\mathbf{h}}{\|\mathbf{h}\|}\| + \|\mathcal{E}_1(\mathbf{h})\|$ er begrænset, idet

$$\begin{aligned} \max_{i=1, \dots, m} \left| \left((DG(\mathbf{x}_0)\frac{\mathbf{h}}{\|\mathbf{h}\|}) \right)_i \right| &= \max_{i=1, \dots, m} \left| \sum_{j=1}^n \frac{\partial g_i}{\partial x_j}(\mathbf{x}_0) \frac{h_j}{\|\mathbf{h}\|} \right| \leq \max_{i=1, \dots, m} \sum_{j=1}^n \left| \frac{\partial g_i}{\partial x_j}(\mathbf{x}_0) \right| \cdot 1 \\ &\leq n \max_{\substack{i=1, \dots, m \\ j=1, \dots, n}} \left| \frac{\partial g_i}{\partial x_j}(\mathbf{x}_0) \right| \Rightarrow \|DG(\mathbf{x}_0)\frac{\mathbf{h}}{\|\mathbf{h}\|}\| \leq mn \max_{\substack{i=1, \dots, m \\ j=1, \dots, n}} \left| \frac{\partial g_i}{\partial x_j}(\mathbf{x}_0) \right|. \end{aligned}$$

Den i 'te komponent af $d(F \circ G)$ kan skrives

$$(d(F \circ G))_i = \sum_{j=1}^n \left(\frac{\partial f_i}{\partial y_1} \frac{\partial g_1}{\partial x_j} + \frac{\partial f_i}{\partial y_2} \frac{\partial g_2}{\partial x_j} + \dots + \frac{\partial f_i}{\partial y_m} \frac{\partial g_m}{\partial x_j} \right) dx_j.$$

25.3.2014/BR